

УДК 332.3:006.013

І. М. Осадча,

Головний спеціаліст Управління законодавчого регулювання та розвитку земельних відносин Держкомзему

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА НОРМУВАННЯ У СФЕРІ СТАЛОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Проаналізовано сучасний стан стандартизації та нормування в сфері землеустрою, використання та охорони земель як ефективного механізму забезпечення сталого аграрного землекористування. Вироблено низку пропозицій щодо формування цілісної системи стандартизації в сфері сталого аграрного землекористування.

The present state of standardization and norm setting for land survey, land use and land protection as an effective mechanism of sustainable agricultural land use achievement have been investigated. A number of proposals on standardization integrated system formation for sustainable agricultural land use have been elaborated.

Ключові слова: стандартизація, нормування, технічний комітет, об'єкти стандартизації, стале аграрне землекористування.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ НАУКОВИМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Одним із шляхів вирішення проблем сталого землекористування є створення узгодженої системи національних стандартів, норм та нормативів, що повинні забезпечити екологізацію існуючих нормативних документів і розробку нових життєздатних екологічних норм і правил.

Створення єдиної державної системи стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, використання та охорони земель передбачене нормами чинного земельного законодавства, а саме: ст. 165 Земельного кодексу України [1], Закону України "Про землеустрій" [2], ст. 16, 28, 29, 30 Закону України "Про охорону земель" [3], ст. 12, 17, 18 Закону України "Про оцінку земель" [4], п. 11 ст. 4 Положення про Державний комітет України із земельних ресурсів [5], Указом Президента України від 12.01.2009 № 5/2009 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України

з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель" [6], Планом заходів на 2010 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [7] тощо.

Зокрема, п.п.8 п.2, Рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель" визначено "завершити розроблення та у тримісячний строк затвердити: нормативи у сфері охорони земель та відтворення родючості ґрунтів; нормативно-технічні документи, державні стандарти, норми і правила у сфері землеустрою, нормативні документи зі стандартизації у сфері охорони земель та відтворення родючості ґрунтів".

Також п.5. Плану заходів на 2010 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року Держкомзему визначено протягом року "розробити та затвердити в установленому порядку державні

стандарти, норми і правила у сфері землеустрою, використання та охорони земель, відповідно до вимог Законів України "Про охорону земель" і "Про землеустрій".

На жаль, виконання відповідних доручень РНБО України та Кабінету Міністрів України щодо розробки нормативів, державних стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, використання та охорони земель залишається під сумнівом, адже досі у відповідній сфері відсутній профільний технічний комітет, без якого неможливо виконати процедуру схвалення державних стандартів, відсутній брак бюджетного фінансування, не затверджена програма галузевої стандартизації тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питанням стандартизації та нормування в сфері землеустрою, використання та охорони земель присвячено роботи таких провідних науковців, як: В.І. Андрейцев, С.Ю. Булигін, Г.І. Балюк, Д.С. Добряк, О.С. Дорош, Т.О. Євсюков, О.П. Канаш, А.Г. Мартин, Р.І. Марусенко, А.М. Мірошниченко, Л.Я. Новаковський, В.В. Носік, С.О. Осипчук, А.М. Третяк та ін. Водночас залишається відкритим питання розробки організаційно-економічного механізму формування галузевої системи стандартизації та нормування в сфері сталого аграрного землекористування.

Метою даної статті є аналіз сучасного стану стандартизації та нормування в сфері землеустрою, використання та охорони земель як ефективного механізму забезпечення сталого аграрного землекористування, а також формування низки організаційно-економічних пропозицій щодо його вдосконалення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В Україні робота зі створення національного комплексу стандартів у сфері сталого землекористування тільки розпочинається.

Як показав аналіз, існуюча система нормативів, що використовуються для регулювання земельних відносин, характеризується безсистемністю, розпорошеністю та фрагментарністю [8]. Так, у сфері земельних відносин досить часто використовуються неспецифічні системи нормативних документів (далі — НД), а саме [9; 10]: 1) НД у сфері містобудування; 2) НД у галузі забезпечення санітарно-гігієнічного благополуччя населення (санітарні норми); 3) нормативні акти у сфері забезпечення пожежної безпеки; 4) НД із забезпечення ветеринарно-санітарного благополуччя.

Основна частина таких документів розроблялася на базі досягнень науки періоду 60—70-х

років ХХ століття, а тому вони або практично втратили чинність, або потребують внесення значних змін та доповнень [11]. Загалом до них можна віднести ГОСТи, санітарні правила і норми, гірничотехнічні нормативи, державні будівельні норми, що тією чи іншою мірою стосуються питань контролю за забрудненням ґрунтів, визначення їхнього якісного стану, збереження родючого шару ґрунту, рекультивациі порушених земель, землювання та ін. На жаль, практично відсутні стандарти, які встановлювали б нормативи оптимального співвідношення земельних угідь, класифікації земель, комплекс якісних та кількісних показників, параметрів, що регламентують розробку і реалізацію документації із землеустрою тощо.

Серед загальної сукупності НД у сфері охорони земель найбільш розробленими є стандарти якісного стану ґрунтів. Загалом згідно Переліку основних нормативних документів у галузі ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів [12] в Україні розроблено 228 проектів національних стандартів України (ДСТУ) та національних стандартів, гармонізованих з міжнародними і європейськими (ДСТУ ISO та ДСТУ EN) за напрямом "Якість ґрунту. Ґрунтознавство" (група 13.080 згідно з ДК 004-2008), з яких станом на 27.04.2009 набрали чинності 161 стандарт. Крім цього, Мінагрополітики України розроблено та прийнято 13 стандартів (2 ГОСТи та 11 СОУ), що стосуються основних засад, порядку, правил та вимог проведення сертифікації земель (підгрупи 03.020.10 "Керування довкіллям"; 03.120.20 "Сертифікація продукції та підприємств. Оцінювання відповідності"; 13.080.01 "Якість ґрунту та ґрунтознавство взагалі").

Головна роль у активізації розробки відповідних стандартів належить роботі Технічного комітету (далі — ТК) 142 "Ґрунтознавство", що створений наказом Держстандарту України від 26.09.2001 року № 480 відповідно до ст. 9 Закону України "Про стандартизацію" [13] (ведення секретаріату ТК 142 доручено ННЦ ІГА імені О. Н. Соколовського). Крім розробки стандартів з якісного стану ґрунтів ТК 142 здійснює також перегляд існуючих стандартів радянського періоду та скасування НД, що втратили чинність. Так, за участі ТК 142 вже скасовано 16 міждержавних (ГОСТ) та галузевих (ОСТ) стандартів, на черзі знаходяться ще 33 стандарти, які будуть скасовані після впровадження відповідних національних стандартів. Серед міждержавних стандартів СНД та СРСР у сфері охорони земель та якості ґрунтів, що на даний час не потребують перегляду та скасування, на думку ТК 142, підлягають використанню 68 ГОСТів.

Плідна робота ТК 142 є скоріше винятком з правил, адже в Україні станом на 04.11.2009 сформовано 155 технічних комітетів, але ефективно працюють трохи більше половини, що зумовлено малою зацікавленістю суб'єктів господарювання у розробленні стандартів і реорганізації галузей економіки та самих установ. Багаторазові спроби Держспоживстандарту активізувати роботи ТК не дали бажаних результатів через відсутність їхньої регулярної фінансової підтримки [14].

При цьому, як відомо, для розвитку національної стандартизації держав із перехідною економікою згідно рекомендацій Міжнародного торговельного центру UNCTAD/WTO, що оприлюднені в документі "Карта шляху до якості. Настави щодо перегляду інфраструктури зі стандартизації, управління якістю, акредитації та метрології на національному рівні" [15], фундаментальне значення має довгострокове бюджетне фінансування. Навіть у державах з розвинутою економікою доля держави у фінансуванні робіт у 2005 році становила (тис. швейцар. франків): Велика Британія — 7 875; Італія — 6 153; Польща — 11 931; Німеччина — 11 450 [16].

Як показала практика, фінансування робіт зі створення єдиної державної системи стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, охорони земель та сталого землекористування в Україні має непостійний короткотерміновий характер. Хоча певні позитивні зрушення у цій сфері все ж таки існують.

Так, в 2008 році за напрямом "Науково-технічні розробки, інформаційно-методичне забезпечення, стандартизація і нормування, виконання робіт за державними цільовими програмами і розроблення проектів нормативно-правових актів у сфері регулювання земельних відносин" Держкомзему були виділені кошти з державного бюджету в розмірі 5 млн грн., за рахунок яких стало можливим виконання перших науково-дослідних робіт з розроблення системи стандартів у сфері землеустрою, використання та охорони земель.

Вказані роботи стосувалися розробки 17 проектів галузевих стандартів, з них 5 — національних (ДСТУ) та 12 — галузевих (СОУ), а також 3 концепції стандартизації та нормування в сфері землеустрою, охорони земель та державного земельного кадастру. На даний час затверджені Держкомземом та набули чинності 2 галузевих стандарти: 1) СОУ ДКЗР 00032632-01:2009 "Правила розроблення нормативних документів, побудови, викладення, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів" (затверджений Наказом Держкомзему № 67 від 07.02.2009 р., чинний з 01.04.2009 р.,

zareєстровано в ДП "УкрНДНЦ" № 32595752/1857 від 13 лютого 2009 р.) — стандарт встановлює правила розробки, приймання, зміни та скасування нормативних документів Держкомзему з врахуванням основних положень національної стандартизації; 2) СОУ ДКЗР 00032632-012:2009 "Оцінка земель. Правила розроблення технічної документації з нормативної грошової оцінки земель населених пунктів" (затверджений наказом Держкомзему № 335 від 24.06.2009 р., чинний з 01.10.2009 р., zareєстровано в ДП "УкрНДНЦ" № 32595752/1927 від 10.09.2009 р.). Ще два галузеві стандарти затверджено наказом Держкомзему № 375 від 17.07.2009 та готуються на подання для реєстрації в ДП "УкрНДНЦ".

Поряд з цим, відмітимо, що в 2009 році майже всі роботи з подальшої розробки проектів стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, охорони земель та сталого землекористування були призупинені Держкомземом через брак бюджетного фінансування. На сьогоднішній день продовжуються лише ті роботи зі стандартизації, що фінансуються за кошти регіональних інститутів землеустрою (7 першочергових галузевих стандартів у сфері землеустрою) [17]. А тому під сумнівом залишається виконання відповідних доручень РНБО України та Кабінету Міністрів України щодо створення єдиної державної системи стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, використання та охорони земель в 2009 та 2010 роках.

Також однією з основних причин недодержання вимог земельного законодавства щодо створення системи стандартизації є відсутність профільного ТК, без якого неможливо виконати процедуру розроблення, прийняття, зміна та скасування міждержавних, державних та галузевих стандартів, норм і правил, а також досягнення його продуктивного функціонування.

Позитивним зрушенням на шляху формування профільного ТК є створення в 2008 році Держкомземом підкомітетів стандартизації (далі — ПК) а саме: ПК "Охорона земель" в складі ТК 82 "Охорона навколишнього природного середовища України", що має здійснювати стандартизацію в галузі охорони земель та землеустрою, та ПК "Стандартизація термінології і визначень в галузі земельних відносин" в складі ТК 19 "Науково-технічна термінологія", що також повинен здійснювати стандартизацію термінології та визначень у відповідній сфері.

З огляду на вказані позитивні зрушення зі стандартизації зауважимо, що сфера діяльності новостворених ПК лише частково охоплює об'єкти стандартизації в сфері землеустрою, охорони земель та сталого землекористування, а тому на даному етапі вкрай необхід-

ним є створення на базі Держкомзему та його головних науково-дослідних інститутів землеустрою повноцінного ТК "Землеустрій та стале землекористування", відповідно до Типового положення про технічний комітет стандартизації [18].

Основоположне значення для успішного функціонування ТК "Землеустрій та стале землекористування" при цьому має належна кодифікація об'єктів стандартизації ТК за напрямами діяльності згідно Українського класифікатора нормативних документів (ICS:2004, MOD) ДК 004-2008 (відповідний класифікатор замінив ДК 004-2003 за наказом Держспоживстандарту від 26 серпня 2008 року № 301), що є досить проблематичним. Адже, як і в попередньому класифікаторі, в ДК 004-2008 повністю відсутня група, яка б відповідала за об'єкти: земля, ландшафти, землекористування, землеустрій, охорона земель, земельний кадастр тощо. А тому зазначений класифікатор потребує суттєвого доопрацювання та внесення змін у частині виділення кодів класифікації та щодо відповідних об'єктів стандартизації згідно норм чинного земельного законодавства та вимог Міжнародного класифікатора стандартів (ICS).

Крім цього, на період внесення змін до ДК 004-2008 необхідно виділити коди, в межах яких може працювати ТК "Землеустрій та стале землекористування", а також визначити

Таблиця 1. Перелік об'єктів стандартизації ТК "Землеустрій та стале землекористування" в межах кодів згідно з ДК 004-2008

Коди згідно з ДК 004-2008	Об'єкти стандартизації згідно ДК 004-2008	Об'єкти стандартизації ТК «Землеустрій та стале землекористування» в межах кодів
01.040.01	Загальні положення. Термінологія. Стандартизація. Документація (Словники)	Терміни та визначення понять у сфері землеустрою, земельного кадастру, охорони земель, сталого землекористування, економіки землекористування та землевпорядкування
03.100.40	Науково-дослідні роботи * Охоплює також керування науково-дослідними роботами, техніко-економічний аналіз тощо	Дослідження в сфері землеустрою, земельного кадастру, охорони земель, сталого землекористування, економіки землекористування та землевпорядкування, еколого-економічна ефективність НДР та ДКР
03.120.20	Сертифікація продукції та підприємств. Оцінювання відповідності * охоплює також акредитацію лабораторій і програми аудиту та проведення аудиту	Сертифікація земель, акредитація ґрунтових лабораторій, сертифікація підприємств, що займаються землевпорядною та землеоціночною діяльністю, проведення їх аудиту
13.020.01	Довкілля та захист довкілля взагалі	Охорона земель взагалі, природно-сільськогосподарське, еколого-економічне, протиерозійне та інші види районування (зонування) земель, кадастрове зонування тощо
13.020.10	Екологічне керування/управління * Охоплює також сертифікацію та аудит систем екологічного керування/управління (EMS)	Система управління якістю та оцінки відповідності у сфері земельних відносин, система сертифікації та екологічного аудиту в сфері земельних відносин
13.020.20	Економіка довкілля * Охоплює також підтримуваний розвиток	Економіка землекористування та землевпорядкування, економічна оцінка земель, грошова оцінка земель, земельний податок, економічне стимулювання землеохоронних заходів, система штрафних санкцій за погіршення якості земель, розрахунок збитків, стале землекористування тощо
13.020.30	Оцінювання впливу на довкілля * Охоплює також екологічне керування/управління в разі ризику	Державна комплексна система спостережень, моніторинг земель, облік кількості та якості земель, класифікація земель, інвентаризація земель, бонітування ґрунтів тощо
13.020.40	Забруднювання, контроль забруднювання та охорона природи * Охоплює також екологічну токсикологію	Державний контроль за використанням та охороною земель
13.020.70	Проекти в сфері захисту довкілля	Проекти та схеми землеустрою, робочі проекти землеустрою, технічна документація, загальнодержавні й регіональні (республіканські) програми використання та охорони земель, спеціальні тематичні карти і атласи стану земель та їх використання
13.020.99	Інші стандарти стосовно захисту довкілля	Інші стандарти у сфері землеустрою, земельного кадастру, охорони земель, сталого землекористування, економіки землекористування та землевпорядкування
13.080.01	Якість ґрунту та ґрунтознавство взагалі * Охоплює також забрудненість, ерозію, виродженість тощо	Нормативи в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів: гранично допустимого забруднення ґрунтів; якісного стану ґрунтів; оптимального співвідношення земельних угідь; показників деградації земель та ґрунтів тощо
13.080.05	Дослідження ґрунтів взагалі * охоплює також відбирання проб	Топографо-геодезичні, картографічні, ґрунтові, агрохімічні, радіологічні, інші обстеження і розвідання стану земель і ґрунтів, земельно-кадастрові зйомки тощо
35.240.10	Автоматизоване проектування (CAD)	Автоматизовані системи, призначені для обробки даних земельно-кадастрових, топографо-геодезичних, інших зйомок і дистанційного зондування, ведення земельної статистики, прогнозування, планування, проектування, картографування тощо
35.240.99	Застосування інформаційних технологій в інших сферах * Охоплює також комп'ютерне навчання	Застосування інформаційних технологій у сфері земельних відносин
65.020.01	Землеробство/рільництво та лісівництво взагалі	Землювання, земляні роботи, ландшафти, землі
65.020.99	Інші стандарти стосовно землеробства/рільництва та лісівництва	Консервація деградованих та малопродуктивних земель, рекультивация земель тощо

відповідні об'єкти стандартизації. Об'єкти стандартизації ТК в межах кодів згідно ДК 004-2008, на нашу думку, можуть бути, такі як наведені нижче.

Отже, метою створення ТК "Землеустрій та стале землекористування" має стати впорядкування діяльності зі стандартизації та створення комплексу документів для системного нор-

мативного забезпечення функціонування системи землеустрою, охорони земель та сталого аграрного землекористування, забезпечення державного управління процесом створення нових і перегляду чинних міждержавних і державних стандартів, норм і правил у відповідній сфері, а також гармонізація їх з міжнародними стандартами та приведення у відповідність до вимог ЄС.

При цьому, на думку провідних вчених [19], потенційними об'єктами землевпорядного нормування необхідно визначити всі можливі об'єкти земельних відносин в цілому: 1) параметри використання землі як природного ресурсу; 2) характеристики стану земель; 3) параметри впливу на землі; 4) допоміжні показники, у разі невіднесення їх до сфери нормування іншого органу.

Відповідна система нормативів у сфері сталого аграрного землекористування, повинна включати наступні групи [20; 21; 22]: 1) організаційно-методичні; 2) оптимального співвідношення земельних угідь; 3) якісного стану ґрунтів; 4) гранично допустимого забруднення ґрунтів; 5) деградації земель та ґрунтів; 6) інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення; 7) обмеження діяльності.

Також сім груп НД у галузі використання та охорони земель, які потребують розробки та затвердження в найближчій оглядовій перспективі, виділяють науковці ДП "Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою" [23], до них відносять: 1) класифікаційні; 2) оптимізаційні: оптимізації структури земельних угідь; оптимізації структури агроландшафту; 3) технологічні нормативи використання сільськогосподарських угідь: хімічні, механічні, меліоративні, інші; 4) гірничотехнічні; 5) деградаційні; 6) режимні; 7) вилучення (відведення) земель.

Отже, комплекс НД в сфері сталого аграрного землекористування повинен забезпечувати нормативну основу для формування балансу між рівнями експлуатації (використання) земель, шкідливого впливу на земельні ресурси та спроможністю до їх відновлюваності, а також містити взаємопогоджені вимоги як до стандартизації процесу сталого аграрного землекористування, так і до елементів, з яких він складається чи від яких залежить.

У відповідному контексті досить дієвим важелем є формування галузевої системи стандартизації в сфері сталого землекористування. Зокрема, Мартином А.Г. [24] визначено перелік нормативних документів, що дозволив би сформувати цілісну державну систему стандартизації у галузях землеустрою, охорони та оцін-

ки земель. До відповідного переліку ввійшло 139 стандартів норм і правил.

За підрахунками Держкомзему, для створення єдиної державної системи стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, використання та охорони земель необхідно розробити 131 стандарт, з яких 48 визначено як першочергові. При цьому, для забезпечення сталості саме аграрного землекористування, на нашу думку, розробки потребує не менше 85 стандартів норм і правил.

Для успішної реалізації відповідної програми стандартизації та нормування у сфері сталого аграрного землекористування необхідно здійснити її затвердження не лише на рівні Держкомзему, а також на рівні Держспоживстандарту згідно з планами державної стандартизації, що розробляються щорічно за усталеною процедурою щодо експертизи та відбирання пропозицій. Вказаний план повинен містити перелік тем відповідно до пріоритетних напрямів на поточний рік, роботу над якими профінансовано.

На жаль, питання створення єдиної державної системи стандартів, норм і правил у сфері землеустрою, використання та охорони земель не ввійшло пріоритетним напрямом до Державної програми стандартизації на 2006—2010 роки [25], на виконання якої передбачено розробити 8 570 стандартів, що мають бути гармонізовані відповідно до Угоди про технічні бар'єри в торгівлі та гармонізації із системою стандартизації Європейського Союзу. І це при тому, що реалізація Державної програми у сфері стандартизації направлена на забезпечення виробництва конкурентоспроможної і доброякісної продукції, захист навколишнього природного середовища, ощадливе використання природних та інших ресурсів як основи сталого розвитку національної економіки.

Зважаючи на адаптацію законодавства України до законодавства ЄС, актуальним на сьогодні є ухвалення стандартів у сфері сталого аграрного землекористування, які є доказовою базою технічних регламентів (ухвалених на основі європейських директив Нового підходу). На нинішньому етапі серед інших пріоритетів це є основним під час формування щорічних планів стандартизації Держспоживстандарту.

Необхідно відмітити, що перші кроки на шляху технічного регулювання та встановлення процедури оцінювання відповідності в сфері сталого аграрного землекористування вже зроблені. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 10.06.2009 № 583 "Про доповнення переліків центральних органів виконавчої влади, на які покладаються розроблення тех-

нічних регламентів і функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності" [26] до переліку центральних органів виконавчої влади, на які покладається розроблення технічних регламентів [27], включено "Держкомзем", а у переліку центральних органів виконавчої влади, на які покладаються функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності, визначено, що Держкомзем здійснює згадане регулювання у сферах землеустрою, охорони земель, оцінки земель, моніторингу земель, а також державного земельного кадастру.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що стандартизація і процедури оцінювання відповідності тісно пов'язані між собою. Останню можна проводити лише за наявності вже розроблених НД в сфері сталого аграрного землекористування. Для цього мають бути застандартизовані методи контролю, а також сама процедура оцінювання відповідності для досягнення критерію сталості.

Отже, наступним етапом розвитку системи технічного регулювання має бути встановлення процедури оцінювання відповідності в сфері сталого аграрного землекористування, яка у загальному передбачає визначення якісних характеристик, встановлення і підтвердження відповідності (сертифікат відповідності, декларація про відповідність), реєстрацію, акредитацію та інспектування.

ВИСНОВКИ

Для формування цілісної системи стандартизації в сфері сталого аграрного землекористування та встановлення процедури оцінювання відповідності необхідно:

1. Створити Технічний комітет "Землеустрій та стале землекористування" на базі Держкомзему та головних науково-дослідних інститутів землеустрою із залученням до роботи представників всіх зацікавлених сторін.

2. Здійснити кодифікацію об'єктів стандартизації за напрямками діяльності ТК "Землеустрій та стале землекористування" згідно Українського класифікатора нормативних документів (ICS:2004, MOD) ДК 004-2008 та внести зміни до зазначеного класифікатора в частині кодифікації відповідних об'єктів стандартизації згідно норм чинного земельного законодавства та вимог Міжнародного класифікатора стандартів.

3. Розробити та затвердити на рівні Держкомзему та на рівні Держспоживстандарту, згідно з планами державної стандартизації щодо відбору пріоритетних напрямів, програму стандартизації в сфері аграрного землекористування, в якій визначити перелік норма-

тивних документів зі стандартизації, розробка та реалізація яких буде направлена на досягнення критеріїв сталості землекористування. Передбачити терміни реалізації програми. Серед перелічених стандартів визначити НД, що потребують першочергової розробки, та НД, розробка яких може бути здійснена протягом наступного періоду реалізації програми.

4. Провести розрахунок фінансових затрат: 1) на стадії науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, що передують розробці проектів стандартів і результатом яких є технічне завдання на розробку стандартів; 2) на стадії безпосередньої розробки проектів стандартів; 3) на стадії впровадження стандартів. Затвердити фінансовий план реалізації програми. Крім цього, провести визначення очікуваної еколого-економічної ефективності робіт зі стандартизації землекористування на стадії планування робіт на основі попередніх даних, а в період використання вже розроблених стандартів — провести визначення рівня досягнутої ефективності стандартизації [28].

5. Передбачити довгострокове бюджетне фінансування робіт зі стандартизації у сфері землеустрою, використання та охорони земель як ефективного механізму забезпечення сталого аграрного землекористування, передбачити виокремлення відповідного напрямку стандартизації при розробці проекту Державної програми стандартизації з 2010 року та покласти відповідальність за його реалізацію на Держкомзем та ТК "Землеустрій та стале землекористування".

Література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України від 25.01.2002. — 2002. — № 3. — стаття 27.
2. Закону України "Про землеустрій" від 22.05.2003 № 858-IV // Офіційний вісник України від 04.07.2003 — 2003. — № 25. — С. 122. — стаття 1178, код акта 25520/2003.
3. Закону України "Про охорону земель" від 19.06.2003 № 962-IV // Урядовий кур'єр від 06.08.2003. — № 144.
4. Закону України "Про оцінку земель" від 11.12.2003 № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України від 09.04.2004. — 2004. — № 15. — стаття 229.
5. Положення про Державний комітет України із земельних ресурсів, затверджене постановою Кабміну від 19.03.08 № 224 // Офіційний вісник України від 04.04.2008. — 2008. — № 23. — С. 58. — стаття 698, код акта 42599/2008.
6. Указ Президента України від 12.01.2009

№ 5/2009 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель" // Урядовий кур'єр від 29.01.2009. — № 15.

7. Розпорядження Кабміну від 29 липня 2009 р. № 891-р "Про затвердження плану заходів на 2010 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року" // Урядовий кур'єр від 15.08.2009. — № 148.

8. Мартин А.Г., Євсюков Т. О. Сучасний стан та пропозиції щодо нормування у галузі охорони земель в Україні // Науково-виробничий журнал "Землеустрій і кадастр". — 2008. — № 1. — С. 21—27.

9. Мірошниченко А.М. Нормування як засіб правового регулювання земельних відносин // Земельне право. — 2006. — № 1. — С. 42—55.

10. Мірошниченко А.М. Нормативні документи як джерела земельного права // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. — Випуск 65. — К., 2005. — С. 38—42.

11. Осипчук С.О. Проблеми стандартизації та нормування в галузі землекористування // Науково-виробничий журнал "Землеустрій і кадастр". — 2005. — № 4. — С. 35—44.

12. Перелік основних нормативних документів у галузі ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів // ННЦ "Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського". — Харків, 2009. — 37 с.

13. Закон України № 2408-III "Про стандартизацію" від 17 травня 2001 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). — К., 2001. — № 31. с. 145 (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 3164-IV "Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності" від 1 грудня 2005 року (ВВР. — 2006. — № 12. — с. 101)).

14. Юзьків Я., Цициліано О. Узагальнена оцінка ситуації у сфері стандартизації та суміжних видах діяльності // Науково-технічний журнал "Стандартизація, сертифікація, якість" — К., 2008. — № 3 (52). — С. 25—39.

15. Ж. Деніс Белісл. Карта шляху до якості. Настави щодо перегляду інфраструктури зі стандартизації, управління якістю, акредитації та метрології на національному рівні. — Міжнародний торговельний центр UNCTAD/ВТО.

16. Юзьків Я. Національна система стандартизації на сучасному етапі // Збірник наукових праць: "Проблеми української термінології". — 2008. — С. 3—8.

17. Наказ Держспоживстандарту від 20 травня 2002 р. № 298 "Про затвердження Типового положення про технічний комітет стандартизації": <http://www.dssu.gov.ua/control/>

[uk/publish/article/main?art_id=89457&cat_id=89456](http://publish/article/main?art_id=89457&cat_id=89456)

18. Рішення колегії Держкомзему від 28 травня 2009 р. № 4/1 "Про розвиток системи землеустрою в Україні та його законодавчо-нормативне забезпечення": К., 2009. — 9 с.

19. Мірошниченко А.М. Перспективи запровадження в Україні землевпорядного нормування // Вісник. Юридичні науки. — Київ: Київський університет імені Тараса Шевченка, 2004. — Випуск 56—59. — С. 70—72.

20. Третяк А.М. Проблеми та практика нормування в галузі земельних відносин і землекористування // Земельне право України. — 2006. — № 4. — С. 47—54.

21. Третяк А.М., Другак В.М. Стандартизація і нормування у сфері землеустрою та сталого землекористування // Землевпорядний вісник. — 2007. — № 2. — С. 51—55.

22. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами (навчальний посібник) / За заг. ред. Третяка А.М. — Київ: ТОВ "ЦЗРУ", 2006. — 462 с.

23. Розробка екологічних нормативів щодо землекористування: Звіт про НДР (проміжний) // Ін-т землеустрою УААН; № ДР .0100U-006157. — К., 2000. — 36 с.

24. Мартин А.Г., Колесник В.І. Проблеми створення системи галузевої стандартизації в галузях землеустрою, охорони та оцінки земель // Землеустрій і кадастр. — 2009. — № 4. — С. 12—22.

25. Державна програма стандартизації на 2006—2010 роки, затверджено постановою Кабінету Міністрів № 229 від 01.03.2006 року // Офіційний вісник України від 15.03.2006. — 2006. — № 9. — С. 87. — стаття 549, код акта 35418/2006.

26. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.06.2009 № 583 "Про доповнення переліків центральних органів виконавчої влади, на які покладаються розроблення технічних регламентів і функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності" // Урядовий кур'єр від 18.06.2009. — № 107.

27. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 288 "Про затвердження переліків центральних органів виконавчої влади, на які покладаються функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності та розроблення технічних регламентів" // Офіційний вісник України від 29.03.2002. — 2002. — № 11. — С. 121. — стаття 521, код акта 21849/2002.

28. Осадча І.М. Оцінка економічної ефективності стандартизації і нормування в сфері аграрного землекористування // Землеустрій і кадастр. — 2010. — № 2. — С. 57—64.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2010 р.